

Gnezdenje črnega škarnjeka *Milvus migrans* pri Lescah

Nesting of Black Kite *Milvus migrans* near Lesce

BORIS KOZINC

Ko sem se osmi dan velikega travna otresel šolskih skrbi in se prek s soncem obsijanih hraških polj vračal domov, sem bil neznansko presenečen: po devetih letih sem na istem mestu naletel na črnega škarnjeka. Tokrat so priletele kar tri ptice in se tudi razburjeno oglašale. Prva me je preletela le kakih ducat metrov visoko, nekaj minut zatem pa so bile vse le še pikice v višavah nad Blejskim jezerom. Marsikomu, ki opazuje njihovo mojstrsko jadranje, privre na dan starodavna želja, da bi lahko poletel kot ptica. Otožen sem prišel domov: če bi se lahko spreminjal v ptico, sem pomislil, to ne bi bil črni škarnjek, ker ta premalokrat obišče Gorenjsko. Takrat še nisem slutil, da se bom s temi čudovitimi ujedami družil vse do konca velikega srpana.

OPIS IN RAZPOZNAVANJE VRSTE

Črni škarnjek je velik 55 do 60 cm, razpon peruti meri 130 do 150 cm. Samec in samica sta enako obarvana. Težak je 700 do 1000 gramov. Pretežno je temnorjav, glava je svetlejša, rep je temnorjav s prečnimi progami in je plitvo zarezan. Noge in prsti so rumeni, kremplji črni, kljun je črn, vošččenica rumena, oči pa temnorjave.

Glede na velikost ptice in po značilno zarezanem repu je za poznavalce ujed določitev vrste težavna le v slabih razmerah opazovanja. Najbolj verjetna je zamenjava z rjavim škarnjekom, posebno mladostnih osebkov. Rjavi je nekoliko večji in vitkejši, zarez v repu je globlja in je vselej vidna, tudi če je rep

močno razširjen.

Odrasel črni škarnjek pa tudi mladiči so zgoraj popolnoma črnorjavi, s svetlejšo rjavo črto preko peruti, ki pa nikoli ni tako vidna kot pri rjavem.

Odrasel črni škarnjek je od spodaj temen, v glavnem sivo rjav, razen nekaj svetlejšega prvega perja, kar pa ni nujno. Glava ima sivkasto prevleko. Mladič ima od spodaj rjastorjavo telo, rdečerjavo-rumene konice perja, peruti so temnorjave z belim delom prvih peres. Rep je temnorumenkastorjav z zabrisanimi prečnimi črtami in temnejšimi konicami. Svetlejšje perje nedoraslih črnih

Slika 1: Gnezditvena razširjenost črnega škarnjeka *Milvus migrans* v Evropi (iz Peterson itd.)
Fig. 1: Breeding distribution of Black Kite *Milvus migrans* in Europe from Peterson etc.

škarnjekov lahko povzroči zamenjavo z rjavim, pri katerem pa je celotno perje precej bolj svetlo, sijoče, mešanica rdečerjavih tonov. Tudi glava je svetlejša kot pri črnem, s spodnje strani pa ima tudi izrazito belino prek celotne širine peruti v podlaktnem delu.

Nekateri avtorji navajajo tudi možnost zamenjave s kanjo, rjavim lunjem in malim orlom (Porter idr., 1978).

RAZŠIRJENOST VRSTE V EVROPI IN PO SVETU

Črni škarnjek je v Evropi močno razširjen, gnezditveno območje pa se širi proti vzhodu in pokriva velik del Azije. Podvrste živijo še v Afriki in Avstraliji.

V Evropi brez SZ je okrog 37.000

parov, od tega kar 25.000 v Španiji. V celotni razširjenosti Evropa ne pomeni veliko. Vidno zmanjšanje številčnosti beležimo po letu 1750 zaradi načrtnega uničevanja, po letu 1950 pa zaradi zastrupljanja okolja. Kljub temu, da lahko pričakujemo izboljšanje stanja, se po tem obdobju ni še nič obrnilo na boljše, edino spodbudno je naraščanje števila preletnikov v Skandinaviji.

Stanje v Evropi:	leta
Švedska	okoli 5 parov 1981
Finska	10 1985
Nemčija	1350–1700 1982
Poljska	400–450 1984
Francija	800–8000 1984
Belgija	2 1982
Švica	1250 1969

Slika 2: Gnezditveno prebivališče črnega škarnjeka na Leškem polju, 23. 7. 1990 (B. Kozinc)

Fig. 2.: Black Kite's breeding area at Lesce Field, July 23th 1990 (B. Kozinc)

Avstrija	20	1977
Čehoslovaška	20–50	1977
Madžarska	50	1977
Romunija	120–150	1977
Jugoslavija	malo	1968
Grčija	70	1983
Italija	1000	1977
Španija	25.000	1977
Portugalska	pogost	1977

Črni škarnjek je pretežno selivka. Za večino je prezimovališče v južni Afriki, nekatere ptice pa prezimujejo tudi v južni Evropi. Primerki, ki jih zasledimo pozimi v srednji Evropi in Skandinaviji, so verjetno šibke ptice, ki niso zmožne selitve. Prava selitev se začne konec julija in v avgustu, tako da v septembru

vsi črni škarnjeki zapustijo mesta gnezdenja.

Spomladanska selitev doseže Sredozemsko morje v februarju, glavni čas prihoda v gnezditvena področja pa je konec marca in v začetku aprila. Vse navedbe so povzete po Gensbolu (1984).

Z vidika možnosti gnezdenja pri nas je zanimiva predvsem gnezditvena razširjenost v Avstriji. Tam sta dve ločeni lokaliteti, in sicer v vzhodnem delu ob Donavi med mestoma Krems in Hainburg ter ob Moravi vzdolž meje s Čehoslovaško. V zahodnem delu gnezdi ob reki Ren vzdolž švicarske meje do Bodenskega jezera. En par gnezdi v jugovzhodnem delu Avstrije med Ober-

Slika 3: Črni škarnjek na priljubljenem počivališču, Lesce 2. 7. 1990 (B. Kozinc)

Fig.3: Black Kite at his favourite resting place, Lesce, July 2nd, 1990 (B. Kozinc)

wartom in Gússingom.

Na Koroškem je ob Dravi pri Rosentalu že več let možna gnezditev (Mayer 1987).

STATUS VRSTE V SLOVENIJI

Pisci in prevajalci ornitološke literature si niso edini glede statusa črnega škarnjeka pri nas. Prevladuje mnenje, da v Sloveniji ne gnezdi (Krečič, Šušteršič 1963, Matvejev, Vasić 1974, Geister 1989), čeprav nekateri pisci (Gregori, Krečič 1979, Božič 1983) pravijo, da so znani primeri gnezdenja. Vendar podatki o gnezdenju niso bili nikdar objavljeni. Kot je videti, je to prvi zapis o gnezdenju te vrste v Sloveniji (op. ured.).

Vsi so opazovali po en primerek.

Iz objavljenih podatkov lahko zaključimo, da spomladanska selitev prek naših krajev poteka vse do sredine maja, jesenska pa od sredine julija do sredine septembra. S temi datumi se ne ujema podatek opazovanja škarnjeka v Staržišču pri Kranju 3. 11. 1985 (Trilar). V tem primeru gre lahko za zelo pozno selitev (največja koncentracija selivk je pri Gibraltarju v sredini avgusta – B. Gensbol, 1984) ali za šibak primerek, ki bi lahko prezimoval v južni Evropi.

GNEZDITEV ČRNEGA ŠKARNJEKA PRI LESCAH V LETU 1990

Iskanje gnezda je kot Kolumbovo jajce; ko ga enkrat najdeš, se zdi drugim to zelo preprosto.

Prvič me je na to, da bi škarnjek lahko gnezdil tudi pri nas, opozoril Andrej Sovinc, ko sem mu sporočil, da sem 16. maja ponovno opazoval dve ptici, ki sta visoko jadrali nad Hrašami. Od takrat sem načrtno spremljal mesta pojavljanja in smeri leta. Ena od ptic je 29. 5. ob 18.15 na pokošenem travniku pobrala daljši šop trave. Na višini kakih 10 metrov ji je trava padla ali pa jo je izpustila, tako da nisem vedel, kaj to pomeni. Do 2. junija sem ga opazoval petkrat. Zjutraj tega dne pa sem ga prepodil s travnika pri Hrašah, v krempljih je odnesel manjši plen. Na kraju vzleta sem našel ostanke manjšega travniškega glodalca, ki je že močno zaudarjal. Ker je ptica mrhovino jedla na tleh, sem podvomil, da gnezdi. Devetega junija sem na istem travniku škarnjeka spet opazil, ko se je v daljavi spustil na tla in takoj nato odletel proti Vrbi.

Sledilo je daljše deževno obdobje, tako da škarnjeka, ki sem ga prej opazoval skoraj vsak dan, nisem več videl. Kljub temu sva z Andrejem izvedla si-

Tabela 1: Opazovanja črnega škarnjeka v Sloveniji od leta 1980 dalje (vir: Acrocephalus);
Table 1: Observed Black Kite in Slovenia from 1980 to 1990 (source: Acrocephalus)

Datum opazovanja Date	Kraj Place	Opazovalec Observer
1. 5. 1984	Koseze (Ljubljana)	Peter Trontelj
19. 5. 1984	Mlaka (Kranj)	Tomi Trilar
3. 11. 1985	Stražišče (Kranj)	Tomi Trilar
14. 7. 1987	Hotinja vas (Orehova vas)	Milan Vogrin
6. 8. 1987	Hotinja vas (Orehova vas)	Milan Vogrin
19. 9. 1987	Hotinja vas (Orehova vas)	Milan Vogrin
19. 4. 1990	Hotinja vas (Orehova vas)	Milan Vogrin

Slika 4, 5: Črni škarnjek v zraku, Lesce, 3. 7. (zgoraj) in 14. 7. 1990 (spodaj) (B. Kozinc)

Fig.4 & 5: Black Kite in the air, Lesce, July 3rd (above) and July 14th, 1990 (below) (B. Kozinc)

stematično iskanje gnezda ob akumulacijskem jezeru v Mostah. Za to lokacijo sva se odločila, ker je škarnjek devetega junija po spuščanju na tla odletel proti Vrbi in ker sva menila, da bo gnezdil tik ob vodi. Uspeha pri iskanju nisva imela, ob 13. uri pa sva pri Studenčicah v daljavi videla ujedo, za katero sva menila, da je bil škarnjek.

27. junija sem videl škarnjeka blizu Hraš, in sicer, ko je že ujel plen. Drobno okroglo »kepico« v krempljih je spuščal in dvigoval k telesu, letel pa je v ravni črti. Naslednje dni ob svitanju sem ga videl prileteti na isto področje vedno iz

iste smeri. Sklepal sem, da prihaja iz bližine gnezda.

S plenom sem ga ponovno opazil 30. 6., in sicer nad Studenčicami. S spektivom sem ugotovil, da ima v krempljih daljšo žival – verjetno veverico ali podlasico. Po približno treh minutah kroženja se je hitro spustil proti Lescam. Verjetno je v vzgonskem vetru nabiral višino, da je s plenom laže premagal razdaljo do gnezda.

Naslednji dan sem se odločil, da bom preiskal področje, kamor sem domneval, da nosi plen. Ob 6. uri sem opazil eno ptico na hrastu, ki pa je ob mojem prihodu takoj odletela. Šele po dobri uri sem na povratku na istem hrastu zagledal dve ptici. Ob 7.40 sem le kakih 80 m proč našel večje gnezdo na hrastu, pod njim pa nekaj belega puha, zato sem sklepal, da je gnezdo polno, mladiči pa že izvaljeni. Ob 16. uri sem se vrnil h gnezdu, na katerem je bila tokrat odrasla ptica. Domneval sem, da samica varuje zalego pred popoldanskim soncem.

Naslednji dan sem splezal do gnezda in ugotovil, da je zvaljen en mladič. Z Andrejem sva ga obročkala in slikala.

Na dan najdbe – 2. 7. – je bil mladič neiztegnjen dolg ca. 15 cm. Oko je bilo odprto, rjavkasto z modro zenico. Telo je bilo pokrito z belim rožnato nadahnjnim puhom, kljun je imel svetločrn z belo piko na koncu. Voščnica je bila bela, prav tako noge s svetlosivimi kremplji.

Naslednje dni sem dogajanje na gnezdu opazoval s preže v grmovju, oddaljenem okrog 80 m od gnezda. Samica (glej razlikovanje ptic) je zjutraj najmanj do 8. ure grela mladiča vse do 17. 7., ko je že pričel dobivati perje. Po osmi uri in pol je na gnezdo posijalo sonce. Mladič se je že 5. 7. pretegoval na gnezdu in zvedavo gledal iz njega.

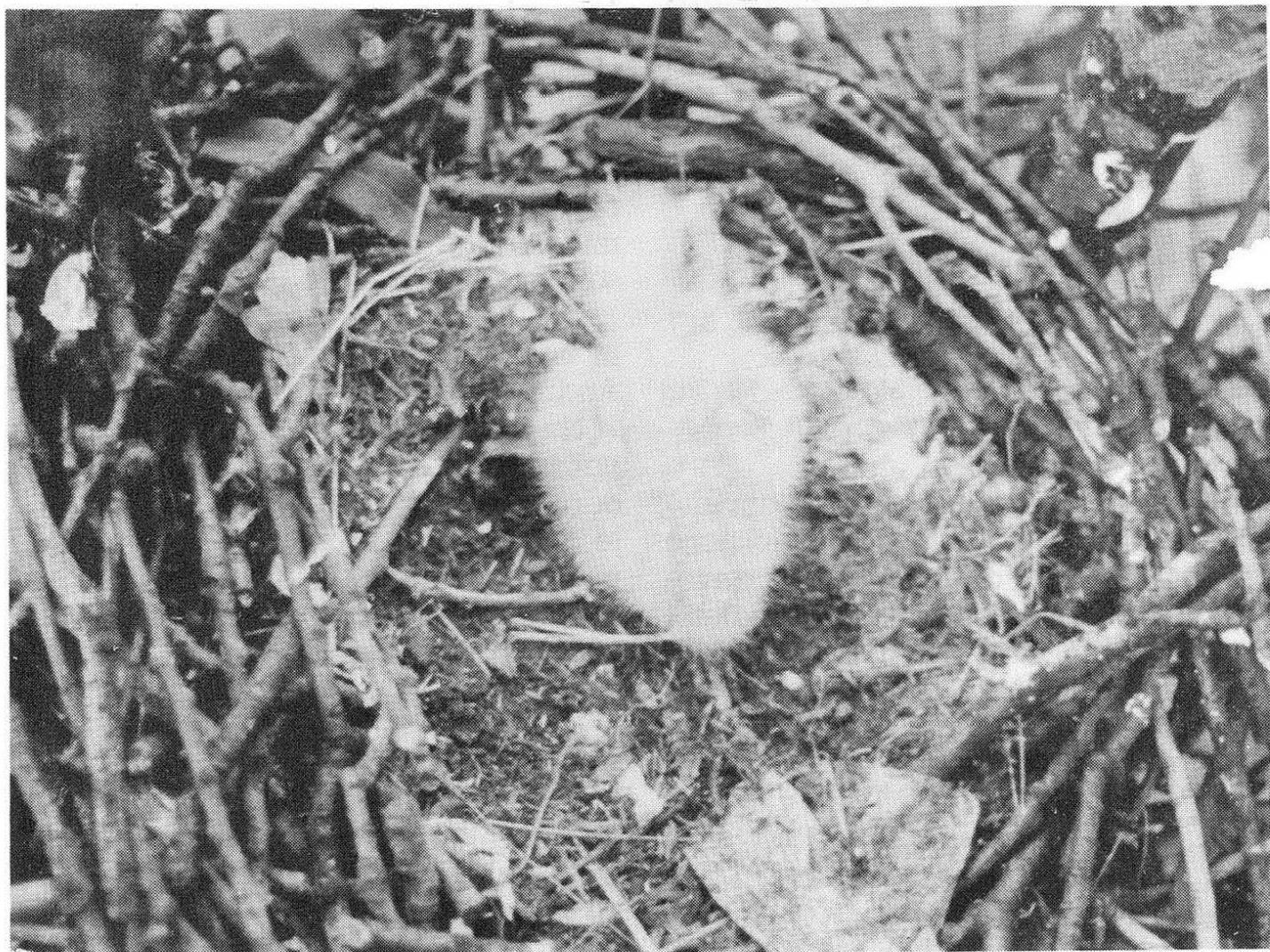
Ko sem gnezdo obiskal 3. julija, je bila ob 12. uri samica na gnezdu, samec pa na hrastu s suhimi vejami nedaleč od njega.

Zanimiv dogodek sem opazoval 7. 7. popoldne, ko je škarnjek jadral med Hrašami in Studenčicami. Ko se je počasi dvigal, se mu je pridružila postovka in ga začela nadlegovati. Kakih 500 metrov visoko se je škarnjek razjezil in jo napadel. Letela sta popolnoma navpično proti tlem, škarnjek je med tem imel ves čas peruti skupaj. Tik nad tlemi ju zaradi drevja nisem mogel opazovati, videl pa sem škarnjeka, kako je priletel nad polje pod Hrašami. Še danes si nisem na jasnem, ali sem opazo-

val poskus lova ali odganjanje vsiljivca.

17. 7. sem ponovno slikal mladiča od blizu in preveril obroček (YU – LJUBLJANA 195464). Mladič je ravno pričel dobivati perje, in sicer najprej po straneh hrbta, perutih in čelu. Perje je bilo temnorjavo, na koncih pa svetlejšje. Noge je imel svetlorumene, kremplje in kljun črn, voščenico rumeno. Bel puh je bil viden še do 25. julija, in sicer na hrbtu v obliki kolobarja.

29. julija sem opazoval mladiča od 9. do 11. ure. Večkrat si je urejal perje, naslednji dan pa je že krepko mahal s perutmi. Proti koncu bivanja v gnezdu si je poiskal stojišče na debelejši veji ob gnezdu, kjer je bil 8. in 10. avgusta. Naslednji dan ga ni bilo več v nepo-

Slika 6: Mladič črnega škarnjeka na dan odkritja gnezda, Lesce 2. 7. 1990(B. Kozinc)

Fig. 6: Nestling Black Kite on the day when the nest was discovered, Lesce, July 2nd, 1990 (B. Kozinc)

sredni bližini gnezda. Ponovno sem ga našel 12. avgusta, ko mi je tudi dolgo »poziral« na nizkem hrastu.

Naslednje dni se je mladič zadrževal na istih drevesih kot prej oba starša, ostanke hrane pa sem dobil vedno pod istim hrastom. Vse do 24. avgusta ga nisem videl več kot 1 km od gnezda.

Tega dne sem dlje časa opazoval samca, ko je lovil nad travnikom pri Hrašah. Od 10.45 do 11.45 ni bil uspešen, poletel pa je proti Radovljici. Vnovič sem ga opazil ob 12.30; z manjšim plenom v krempljih je krožil 15 minut in počasi odjadral v smeri gnezda. Ob 13.00 sem slišal glasne klice nad travnikom in ko sem z daljnogledom pogledal kar skozi strešno okno stanovanja, sem videl, kako je odrasla ptica v zraku predala plen mladiču. Ta je odletel kakih 200 m stran in sedel na drevo. Ko

sem se napolil s fotoaparatom v ta predel, ga nisem našel. Opazovanje sem zato nadaljeval spet skozi okno in po 15 minutah se je mladič vrnil nad travnik in tam še nekaj časa krožil.

Sklepal sem, da starša hočeta mladiča postopno zvabiti tudi dlje od gnezda. Naslednje dni do 27. avgusta se je mladič zjutraj kot ponavadi zadrževal v bližini gnezda. Med spreletavanjem na markantne točke se je tudi večkrat oglasil.

Ob 11. uri 27. avgusta sem pred domačo hišo zaradi glasnih klicev opazil 2 ptici, ki sta leteli proti letališču v Lescah v smeri jugovzhod. Naslednje dni kljub načrtnemu pregledu terena ob gnezdu in širši okolici nisem več opazil mladiča, pač pa sem 28. avgusta opazil še eno odraslo ptico ob 11. uri nad travnikom pri Hrašah.

Slika 7, 8: Mladič črnega škarnjeka v gnezdu, Lesce 25. 7. 1990 (B. Kozinc)
 Fig. 7 & 8: Black Kite's offspring at nest, Lesce, July 25th, 1990 (B. Kozinc)

KRONOLOGIJA GNEZDENJA

8. 5. 1990	– prilet treh ptic v gnezditveno območje;
29. 5.	– verjetno zaključna faza graditve gnezda, ker je ena od ptic pri Hrašah poizkušala odnesti šop trave;
27. 6.	– mladič je verjetno že izvaljen, ker eden od staršev nese plen v smeri gnezda;
1. 7.	– najdba gnezda;
11. 8.	– dan speljave mladiča;
27. 8.	– začetek selitve.

OPIS GNEZDITVENEGA OBMOČJA IN GNEZDA

Življenjski prostor tega para je bilo Leško polje na nadmorski višini okrog 505 m. To je odprta pokrajina s travniki in polji, ki jih kmetje obdelujejo predvsem strojno. Drevje je v manjših sestojih in posamezno, prevladujejo pa listavci: največ je lip, hrastov in brez. Redko grmovje je v glavnem leska.

Večje vodne površine v Leški kotlini so: Savi Bohinjka in Dolinka, Blejsko jezero in Šobčev bajer.

Neposredna okolica gnezda je travnik z redkimi starejšimi hrasti, nekaj breze in mešanega grmovja.

Gnezdo je bilo v celoti na novo znešeno. Bilo je na vzhodni strani starega hrasta, tako da ga je zjutraj sonce zgodaj obsijalo, popoldan pa je bil deloma v senci.

Podatki o gnezdu:

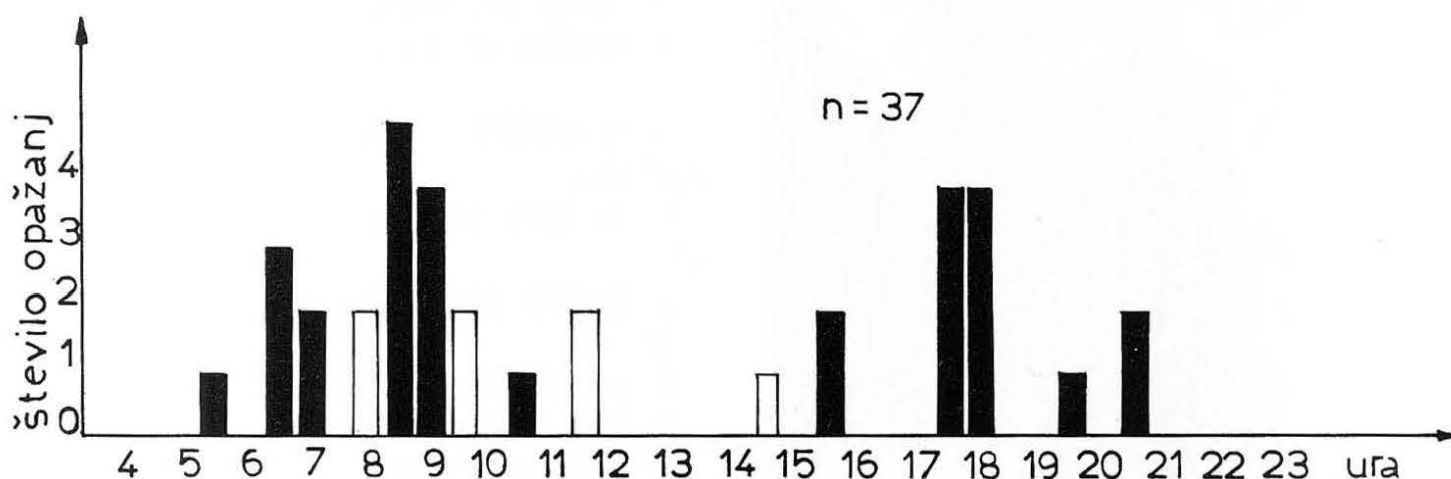
približna višina hrasta:	20 m
obseg hrasta 1 m od tal:	244 cm
višina od gnezda do tal:	14,3 m
zunanj premer gnezda:	45 cm
notranji premer:	22 cm
višina gnezda:	24 cm

gradivo: zunaj hrastove in jesenove veje dolžine 80 do 105 cm in premera 6 do 16 mm znotraj osnovno gradivo blato in trava, obloženo s po 1 kosom polivinila, blaga in papirja.

V zvezi z gradivom gnezda sta zanimivi raziskavi, ki ju navaja B. Gensbol (1984). Nemška je v letih 1952 do 1967 pokazala, da je 63 % parov zapolnilo gnezdo s papirjem in plastiko. Izid gnezdenja je bil 1,23 mladiča na gnezdo. Švicarska raziskava leta 1958 je pokazala letni prirastek iz začelih gnezdenj od 0,71 do 1,91 ($M = 1,48$). Uspeh gnezdenja je odvisen od vremena. Močnejše trajanje deževja v povezavi z mrazom ubije mnogo mladičev. S papirjem in plastiko napolnjena kotanja gnezda lahko zadržuje vodo, da stoji centimetre visoko.

LOV

Najobičajnejši način lova je let in jadranje nad odprtimi pokrajinami v višini 10 do 60 metrov, mogoč pa je tudi lov hroščev med hojo po tleh (B. Gen-

Slika 9: Grafični prikaz zadrževanja staršev v bližini gnezda; črni stolpec pomeni eno ptico, beli obe (B. Kozinc)

Fig. 9: Graphical presentation of the parents temporarily dwelling in the vicinity of their nest; the black column represents one bird, the white one both (B. Kozinc)

sbol, 1984).

Starša sem pri iskanju hrane opazoval 48-krat, vedno sta lovila posamično in nad tlemi. Največkrat sem opazoval samca (glej razpoznavanje spola), vendar zaradi razdalje nisem mogel nikoli ugotoviti, za kateri osebek gre. Največja razdalja od gnezda do mesta, kjer sem opazoval samca, je bila 4 km.

Beležil sem tudi čase, ko sem opazil eno od ptic – predvsem samca – pri iskanju hrane, in čase zadrževanja ene ali obeh ptic neposredno ob gnezdu na razdalji, s katere je mogoče še nadzorovati dogajanje na gnezdu (slika 9 in 13).

Kljub temu, da opazovanje ni bilo enakomerno porazdeljeno na vse ure dneva in da nisem vedno razlikoval osebkov, iz teh opazovanj lahko zaključim naslednje:

Slika 10: Mladič črnega škarnjeka na gnezdu, Lesce 30. 7. 1990 (B. Kozinc)

Fig. 10: Nestling Black Kite, Lesce, July 30th, 1990 (B. Kozinc)

– samec je v času gnezdenja začel iskati hrano ob svitu,

– intenzivnost lova ni bila enakomerna prek vsega dne,

– največkrat je bil eden od staršev opažen pri iskanju hrane med 5. in 7. ter med 10. in 12. uro,

– v popoldanskem času iskanje hrane ni bilo osredotočeno na določen čas,

– med 8. in 10. uro iskanje hrane ni bilo intenzivno in sta bili obe ptici večkrat opaženi neposredno ob gnezdu.

PREHRANA

Raziskave prehrane črnega škarnjeka v Evropi kažejo na velik razpon in razlike. Spekter je velik in je odvisen od ponudbe. Najraje ima ribe, ni pa odvisen od njih. Ornitološka literatura si je edina, da se hrani predvsem z mrhovino.

Ostanke hrane z gnezda sem jemal od 17. 7. do speljave, kasneje pa še izpod drevesa, kamor sta starša nosila plen mladiču.

Seznam živali, katerih ostanke sem našel:

1. krt *Tálpa europaea*,
2. jež *Erináceus europaeus*,
3. lipan *Thymállus thymállus*,
4. turška grlica *Streptopélia decaócto*,
5. travniška voluharica *Micrótus agréstis*,
6. poljski zajec *Lëpus europaeus* – juv,
7. velika podlasica *Mustéla erminea* – juv,
8. lišček *Carduélis carduélis*,
9. šoja *Gárrulus glandárius*,
10. sraka *Pica pica*.

Po speljavi mladiča je v gnezdu ostal skoraj cel krt. Strojni način košnje trave je gotovo pomemben dejavnik, ki je vplival na veliko ponudbo hrane za škarnika. Poleg drugih malih sesalcev

sem opazil največ ravno mrtvih krtov, in to na košenicah, nad katerimi je škarnjek najbolj pogosto krožil.

V Savi Bohinjki je bilo to leto zaradi nizke vode izjemno veliko poginulih rib. Prve ostanke lipanov sem dobil šele 24. avgusta pod hrastom, kamor sta starša nosila hrano mladiču.

Shranil in zamrznil sem tudi več izbljuvkov iz gnezda, ki pa žal še niso pregledani.

MENA PERJA IN RAZLIKOVANJE PTIC

Znano je, da je zaradi različne vloge samca in samice med gnezditvijo pri nekaterih vrstah prilagojena hitrost mene perja. Samica skobca na primer zamenja perje med valjenjem (v štirih tednih), medtem ko ves čas sedi na jajcih. Mena pri samcu kasni, saj mora ta čas ostati sposoben loviti hrano.

Večino perja, nekaj z zelo vidnimi znaki obrabe, sem našel v radiusu 100 m od gnezda, in sicer v obdobju ca. 10 dni po izvalitvi mladiča in vse do selitve.

Ker je bila ena od ptic 15. 7. brez (slika) 6. letalnega peresa na desni peruti, pero pa sem našel naslednji dan, sem od tega dne lahko ptici razlikoval med seboj. Primerek z manjkajočim letalnim peresom je bil tudi za spoznanje temnejši, širši peruti in repa, zato je bil videti v zraku tudi bolj »nabit«. Ker se je ta ptica zadrževala neposredno ob gnezdu, pokrivala mladiča, sem sklepal, da je to samica. Domnevni samec je v prvih dneh julija dobil tudi posebno obliko zareze v repu zaradi izpadlih krmilnih peres. Zaradi te posebnosti sem ga večkrat zlahka prepoznal že na večje razdalje.

Največje letalno pero sem našel šele 28. avgusta. Dolžina peresa je 385 mm.

RAZPRAVA

Območja gnezdenja črni škarnjek v Evropi zasede večinoma v sredini marca, gnezdenje pa se začne najkasneje do konca marca ali v začetku aprila (B. Gensbol, 1984).

Ugotavljam, da je bil prihod ptic v Slovenijo razmeroma pozen. Ker so priletele tri in jih prej nisem opazil, skoraj zanesljivo lahko trdim, da je 8. maj dan prihoda v gnezditveno območje. Verjetni vzrok za pozni datum je lahko mladost para, ki je morda gnezdil prvič. To domnevo dopolnjuje tudi en sam mladič in navedba Gensbola, da se sicer par ponovno sreča v določenem območju in obnovi zvezo. Ptici sta več let v paru na istem območju, ni pa izključeno, da je katera od teh ptic že gnezdila drugje.

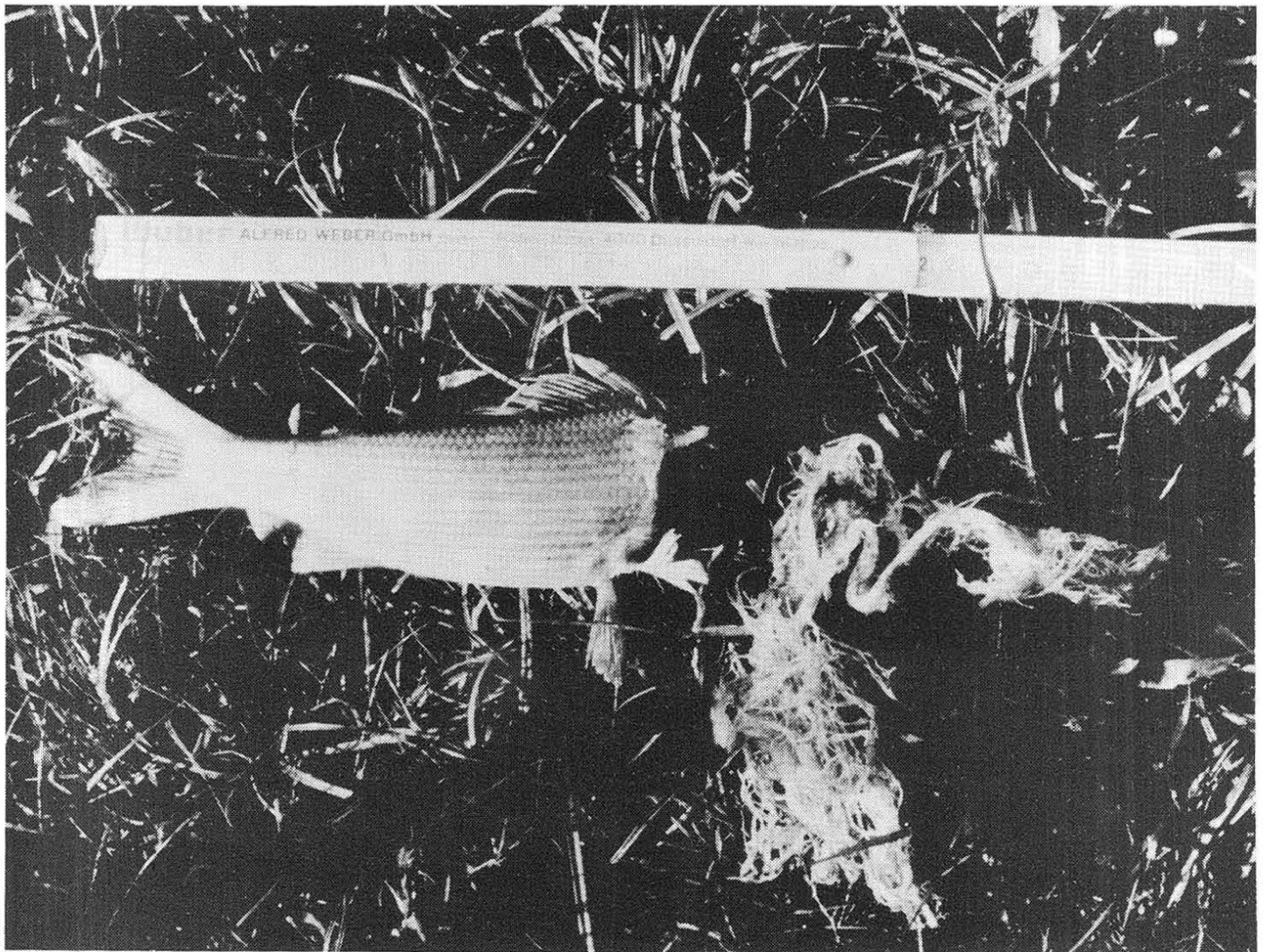
Slika 11: Speljan mladič črnega škarnjeka, Lesce, 12. 8. 1990 (B. Kozinc)

Fig. 11: Fledged Black Kite, Lesce, August 12th, 1990 (B. Kozinc)

Španska raziskovalca J. Bustamante in F. Hiraldo (1988) sta opravila obsežno študijo z namenom, da bi ocenila stopnjo starševskega prizadevanja pri črnem škarnjeku v različnih obdobjih po operjenju mladičev in raziskala faktorje, ki vplivajo na razpad družine. Ugotovila sta, da po obdobju nizke frekvence krmljenja v operjevalnem obdobju ta naraste in upade šele pred odletom mladičev. Prosačenje za hrano mine šele po 69. dnevu po izvalitvi mladičev. Nobeden od 15 mladičev pred selitvijo sam ni nič ujel in ni kazal tipičnega odraslega vedenja na lovu. Če se mladiči operijo kasneje v sezoni,

opazimo hitrejšo naraščanje števila dnevnih poletov. Potreba po zgodnji selitvi je lahko evolucijska sila, ki ima prednost pred tem, da ima mladič dolgotrajnejšo starševsko nego. Ni pa nujno, da vedno obstaja tak konflikt med starši in mladiči. Trganje družinskih vezi je lahko produkt naraščanja selitvenega nemira pri mladičih ali starših. Raziskovalca menita, da bi nadaljnje raziskave morale proučiti faktorje, ki so naklonjeni zgodnji selitvi in tveganju smrtnosti pri pozni selitvi, tako da bi lahko ocenili tudi njihov vpliv na mladičevo neodvisnost pri črnem škarnjeku.

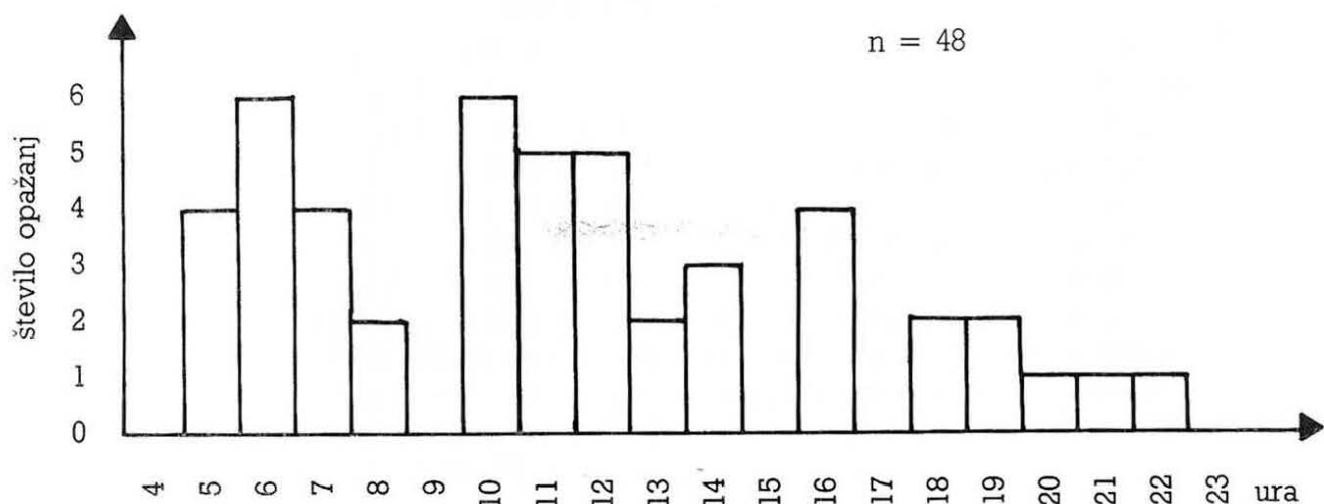
Po podatkih večine avtorjev je mladič

Slika 12: Lipan *Thymallus thymallus*, najden v bližini gnezda črnega škarnjeka, Lesce 26. 8. 1990 (B. Kozinc)

Fig. 12: Grayling *Thymallus thymallus*, found near the black Kite's nest, Lesce, August 26th, 1990 (B. Kozinc)

Slika 13: Grafični prikaz iskanja hrane glede na dnevni čas (B. Kozinc)

Fig. 13: Graphical presentation of food searching, subject to the time of day (B. Kozinc)

v gnezdu 40 do 45 dni. Iz datuma spe-ljave lahko sklepamo, da je bil izvaljen 25. ali 26. junija, jajce (a) pa znesena 25. do 26. maja.

Naša družina je pričela selitev istoča-sno in skupaj. To je verjetno zaradi poznega datuma gnezdenja, saj je bil mladič na dan selitve star šele 62 do 63 dni.

Možno je, da je na skupen odlet vplivala premajhna starost mladiča za samostojnost in povečan selitveni nagon staršev. Mladiči se sicer klatijo po Evropi že konec junija in v začetku julija, ko se je »naš« šele dobro izvalil.

Kar danes sprejemamo za možno in resnično, se lahko prav kmalu pokaže za napačno, zato želim, da so moji zaključki o gnezdenju črnega škarnjeka le uvod k nadaljnjemu raziskovanju gnezdenja te ujede na Slovenskem.

Zahvaljujem se Andreju Sovincu za pomoč pri iskanju gnezda, Viktorju Luskovcu za posredovanje literature in Andreju Anderlu za pomoč pri snemanju in zbiranju gradiva.

LITERATURA

BOŽIČ I. (1983): Ptiči Slovenije, Lovska zveza Slovenije, Ljubljana.

BUSTAMANTE J. in HIRALDO F. (1988): Factors influencing family rupture and parent – off-

spring conflict in the Black Kite *Milvus migrans*, Museo Nacional de Ciencias Naturales, Madrid.

GEISTER I.: (1989): Prispevek k Evropskemu ornitološkemu atlasu, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana.

GENSBOL B. (1984): Birds of Prey, of Britain and Europe, North Africa and the Middle East, Collins, London.

GREGORI J. in KREČIČ I. (1979): Naši ptiči, Državna založba Slovenije, Ljubljana.

KREČIČ, I., F. ŠUŠTERŠIČ (1963): Ptice Slovenije, DZS, Ljubljana.

MAYER (1987): Schwarzmilan – Verbreitung in Österreich.

MATVEJEV, S. D., VASIČ V. F. (1974): Catalogus fauna Jugoslaviae, Ljubljana 1973.

PORTER R. F., WILLIS I., CHRISTENSEN S., NIELSEN P. B. (1978): Flight Identification of European Raptours, Poyser.

TRILAR T. (1985): Črni škarnik, Iz ornitološke beležnice, *Acrocephallus*, št. 26, str. 67.

TRILAR T. (1984): Črni škarnik, Iz ornitološke beležnice, *Acrocephallus*, št. 21, str. 45.

TRONTELJ P. (1984): Črni škarnik, Iz ornitološke beležnice, *Acrocephallus*, št. 21, str. 45.

VOGRIN MILAN (1987): Črni škarnik, Iz ornitološke beležnice, *Acrocephallus*, št. 34, str. 59.

VOGRIN MARJAN (1990): Črni škarnik, Iz ornitološke beležnice, *Acrocephallus*, št. 46, str. 108.

POVZETEK

Črni škarnjek velja v Sloveniji za zelo redko opazovano ujedlo. Leta 1990 pa je gnezdil na Leškem polju v bližini Blejskega jezera. Starša sta zredila enega mladiča. Po datumu speljave 11. 8. lahko sklepamo, da je bil izvaljen zadnje dni junija. 27. 8. se je družina odselila z gnezditvenega prebivališča, kamor sta starša priletela šele 8. 5. (takrat so bili celo trije primerki). Družina se je prehranjevala pretežno s poginulimi krti (strojna košnja travnikov), veliko manj s poginulimi ribami iz bližnjih rek (Sava Bohinjke in Sava Dolinke).

Boris Kozinc, Hraše 1, 64248 Lesce

SUMMARY

Black Kite *Milvus migrans* is in Slovenia considered a very rarely observed bird of prey. In 1990 it bred at Lesce Field in the vicinity of Lake Bled. The parents reared one chick. In view of the date when it left the nest (August 11th), it may be concluded that it had been hatched at the end of June. On August 27th the family moved from its breeding area that had been reached by the parents as late as May 8th (at that time there were even three specimens). The family fed primarily on dead moles (mechanical mowing) and to much lesser extent on dead fish from the nearby rivers (Sava Bohinjka and Sava Dolinka).

Robidna trstnica *Acrocephalus dumetorum* – nova vrsta ornitofavne Slovenije

Blyth's Reed Warbler *Acrocephalus dumetorum* – new to Slovenia

DARE ŠERE

»Duhove pa buri tudi robidna trstnica *Acrocephalus dumetorum*, ki je pri nas še nismo identificirali, morda prav zaradi velike podobnosti z močvirsko in srpično trstnico.«

I. Geister, D. Šere 1977

Sredi dopoldneva 16. septembra 1990 sva z B. Vidicem na vrhniški ornitološki postaji ujela v mrežo na prvi pogled drugačno trstnico, kot sva jih bila dotlej vajena. Predvsem je bodla v oči olivno sivkasta barva na tilniku, hrbtu in trtici, svetlo sivkasta barva po prsah in trebuhu, ter precej neobičajno izrazita nadočesna proga. Ko sem še neznanega ptiča radovedno vrtel po roki, sem pomislil na sivega vrtnika *Hippolais pallida*, vendar to vrsto dobro poznam iz Dalmacije in vsaj za začetek ni prišel v poštev po barvi nog in po prekratki dolžini zajede na drugem letalnem peresu. Ko sem ugotovil, da gre za akro-

cefaloidni rep, sem se spomnil na dve vrsti trstnic, ki živita v Evropi, a pri nas še nista bili ugotovljeni. To sta robidna trstnica *A. dumetorum* in plevelna trstnica *A. agricola*, za kateri je značilno, da imata zajedo tudi na tretjem letalnem peresu; ravno tako imata več letalnih peres posnetih, v nasprotju z drugimi podobnimi trstnicami (Svensson 1984, Williamson 1976). Ko sem izmeril dolžino peruti (64 mm), sem ugotovil, da ne pride v poštev plevelna trstnica (dolžina peruti je 53 do 61 mm), ki bi med drugim morala imetu tudi bolj zaokroženo perut. Ko sem začel zbirati in primerjati biometrične podatke z robidno trstnico, sem na osnovi trinajstih (13) zbranih podatkov ugotovil, za katero vrsto gre. Zanimiv je tudi podatek, da sva v tem času, od 15. 9. do 22. 9. 1990, ujela tri (3) močvirske trstnice *A. palustris* in kar dvainpetde-